

ВИВЧЕННЯ ЛІКУВАЛЬНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ВОД ЗАКАРПАТТЯ

ЛЕМКО І.С.

Науково-практичне об'єднання "Реабілітація" МОЗ України

Науковцями НПО "Реабілітація" (Ужгородського філіалу Одеського НДІ курортології) та інших закладів було проведено вивчення як в експерименті, так і в клінічних, санаторно-курортних та амбулаторних умовах лікувальних властивостей практично всіх основних груп мінеральних вод (МВ) Закарпаття [1,2,3].

1. Із групи вуглекислих гідрокарбонатних натрієвих вод різної мінералізації вивчена лікувальна дія високомінералізованої МВ Пасіка та її преформованих форм – сухої солі та штучного аналогу "Гастродуопан", середньомінералізованих МВ Поляна-Купіль, Поляна Ква-сова, Лужанська-7, маломінералізованих МВ Лужанська-4, Шаянська. Специфіка їх лікувальної дії визначається олузнюючою дією, впливом на процеси обміну в організмі людини при питному використанні. Це має передусім значення при нейтралізації кислотності в шлунку (антацидна дія), відновленні кислотно-лужного балансу крові, сечі. За кислотонейтралізуючими властивостями вони поділяються на антациди вираженої або слабкої дії.

Найбільш ефективною питною водою є використання мінеральних вод цієї групи при захворюваннях гастроентероенергетичної зони з підвищеним рівнем кислотоутворення [6]. Новим напрямком є їх використання при захворюваннях органів дихання, зокрема алергічної етіології, поєднаних з патологією органів травлення, а також комбіноване використання при спелеотерапії, аерозолетерапії в камерах штучного мікроклімату соляних шахт для зняття побічної дії аерозолу NaCl на функціональний стан шлунка [5]. Визначена ефективність їх питного використання при урологічній патології для олушення сечі, зокрема до та після літотрипсії, низхідному літолізі для зменшення дози цитратів [4].

2. Із групи вуглекислих хлоридно-гідрокарбонатних або гідрокарбонатно-хлоридних натрієвих вивчені лікувальні властивості МВ Драгівської, Сойми, Зарічівської, Кобилецько-Полянської. В основі лікувальної дії цієї групи вод також лежить вплив на обмін речовин, олушуюча дія (кислотонейтралізація та олушення сечі), за якою вони децю поступаються першій групі вод.

3. Із групи хлоридних натрієвих йодо-бромних вод вивчаються лікувальні властивості Велятинської, Мукачівської МВ та розсолів Латорицького родовища. Поряд з широким зовнішнім використанням у вигляді ванн, в басейнах, а також у вигляді інгаляцій, зрошень та ін. одним із напрямків використання йодо-бромних вод може стати питне застосування при ендокринній патології – захворюваннях щитовидної залози. Найбільш кондиційною із них для розливу і питного використання є вода Гараздівського родовища.

4. Із групи вуглекислих гідрокарбонатних натрієво-кальцієвих-магнієвих, так званих нарзанів проведено вивчення МВ Келечинської, Тарасівської, Стройнинської. Лікувальна дія цієї групи вод визначається вмістом мікроелементів – кальцію, магнію, заліза, а також за рахунок малої мінералізації – холеретичним і діуретичним ефектом. Особливу увагу привертають залістисті нарзани з високим вмістом заліза (до 60 мг/л) (Тарасівська, Келечинська) для замісної терапії при залізодефіцитних анеміях. Це зумовило відкриття на базі санаторію “Верховина” курорту Сойми гематологічного реабілітаційного відділення. Закарпатські нарзани характеризуються також значним вмістом вуглекислоти (до 2,5 мг/л), що зумовлює їх високі смакові якості та можливості широкого розливу.

5. Із групи миш'яковистих вивчена лікувальна дія залістистих маломиш'яковистих МВ курорту Кваси. Основну цінність цій групі вод надає миш'як як при зовнішньому, так і питному використанні. В той же час необхідне продовження наукового обґрунтування показань та методик їх питного використання. Кондиційний вміст миш'яку (до 3 мг/л) зумовлює можливість їх розливу у пляшки як лікувальних вод.

6. Із групи сульфідних вод вивчаються можливості питного використання МВ Синяцької курорту Синяк. Лікувальне застосування цих вод при питному прийомі зумовлене перш за все детоксикаційною дією – виведенням із організму за допомогою сполук сірки важких металів при хронічних професійних отруєннях подібно комплексогенам в еферентних методах лікування. Слабомінералізовані, сульфатні кальцієві за основним складом з вмістом органічних сполук, що зумовлює їх холеретичну і діуретичну дію, вони можуть бути використані також в питному лікуванні захворювань органів травлення і урологічної патології.

7. Із групи кремністих вод – проведено вивчення як слабомінералізованих азотних терм (Деренівська, Ужгородська-2, Карпатська), так і вуглекислих маломінералізованих висококремністих терм (Ужгородська-1, “Радванка”). Специфіка лікувальної дії цих вод при питному застосуванні залежить в першу чергу від високого вмісту кремнію (до 140 мг/л), який має виражену детоксикаційну дію, діє як сорбент. З другого боку їх лікувальна дія зумовлена слабкою мінералізацією (гіпоосмотичністю), наявністю органічних сполук, що забезпечує виражену діуретичну та холеретичну дію. Це також обґрунтовує можливість їх використання в еферентній медицині.

Результати проведених досліджень по вивченню лікувальних властивостей МВ знайшли своє відображення в численних методичних рекомендаціях, інформаційних листках, рекламних проспектах і дають підставу для визначення таких напрямків та завдань наукової діяльності НПО “Реабілітація” на найближчі роки:

– Виявлення можливостей розширення показань і профілю для всіх існуючих лікувально-оздоровчих закладів, у тому числі і відомчих. Це дасть можливість створення багатопрофільних курортів з повним використанням усіх природних факторів як курорту, так і Закарпаття – мінеральних вод різних типів, розсолів та ін. Так, можливість створення таких комплексів існує на курорті Шаян, Карпати, Солотвино на базі солекопалень та соляних озер.

– Впровадження використання природних факторів, зокрема мінеральних вод, в єдиному медичному просторі, тобто у всіх типах оздоровчих та лікувальних закладів – турбазах, оздоровчих таборах, базах відпочинку, лікарнях всіх рівнів, в палатах або відділеннях відновлювального лікування, що зменшить соціальну напругу в потребі санаторно-курортного лікування і затрати на це лікування при використанні місцевих природних факторів для населення Закарпаття, а також дозволить оздоровити більшу кількість відпочиваючих з інших регіонів України.

– Вивчення можливостей використання в умовах лікувальних закладів Закарпаття природних вуглекислих гідрокарбонатних вод з природним вмістом вуглекислоти без штучної газациї. Це може визначити і зміну технології розливу мінеральних вод, наблизивши її до міжнародних Європейських стандартів, які не передбачають штучного газування води, а розлив природнонасичених вуглекислотою або негазованих вод, зокрема тих, що використовуються з лікувальною метою. Необхідним є вивчення специфіки міжнародного ринку мінвод, порівняння наших стандартів з міжнародними. Щодо сучасних стандартів, то необхідне внесення поправок, особливо у розділ медичних показань.

– Подальше вивчення лікувальних властивостей найбільш перспективних для використання мінеральних вод, перш за все тих, яких нема в інших регіонах України – залізистих нарзанів, особливо Келечинського типу, що відносяться до вод з найбільшим вмістом заліза серед подібних вод України та Європи; питного використання миш’яковистих вод Кваси санаторію “Гірська Тиса” – єдиних миш’яковистих вод на Україні; слабосульфідних мінеральних вод, кондиційних за вмістом сірководню для питного застосування; висококремністих вод, особливо слабо- та маломінералізованих, зокрема як засобів еферентної медицини; йодо-бромних мінеральних вод, можливостей їх розливу та виготовлення лікувальних йодо-бромних солей; борних гідрокарбонатних натрієвих мінеральних вод, виготовлення їх солей, можливостей селективного зменшення вмісту бору до рівня бальнеологічних норм.

ЛІТЕРАТУРА

1. Библиографический указатель печатных трудов сотрудников Ужгородского филиала Одесского НИИ курортологии за 30 лет (1965–1995). – Ужгород, 1995. – 99 с.
2. Библиографичний вказівник наукових робіт практичних лікарів, науковців УжДУ та інших закладів по лікувальному використанню мінеральних вод Закарпаття. – Ужгород, 1996. – 80 с.
3. Лемко І.С., Киртич Л.П., Гергель В.І., Фекийшгазі Б.М. Мінеральні води Закарпаття та їх аналоги (довідник). – Ужгород, 1995. – 6 с.
4. Звіт НДР “Обґрунтування можливостей використання мінеральних вод Закарпаття в лікуванні захворювань нирок та сечовивідних шляхів”. – Ужгород, НПО “Реабілітація”. – 1997.
5. Отчет НИР “Обоснование и разработка немедикаментозных методов восстановительного лечения больных бронхиальной астмой с сопутствующей патологией гастродуоденальной зоны с комбинированным использованием аэрозольтерапии и питьевых минеральных вод”. – Ужгород, НПО “Реабілітація”. – 1994.
6. Отчет НИР “Разработка немедикаментозных методов восстановительного лечения в системе этапной реабилитации больных эрозивно-язвенными поражениями гастродуоденальной зоны с применением природных и преформированных минеральных вод”. – Ужгород, НПО “Реабілітація”. – 1995.

Summary

INVESTIGATION OF CURATIVE FEATURES OF TRANSCARPATHIAN MINERAL WATERS AND WAYS OF THEIR PRESERVATION

Lemko I.S.

Scientific-Research Clinic "Rehabilitation" (Uzhgorod)

Results of investigation of curative features of almost all main groups of Transcarpathian mineral waters performed by scientists of SRC "Rehabilitation" and other institutions are presented.

Perspective directions of scientific investigations have been determined, including study of curative features of mineral waters, which have no analogies in Ukraine – iodic-bromine, ferrous, silicious, boric, modern technologies of mineral waters bottling and producing curative salts.